

ALEJA ZNAMENITIH LOČANOV

Tone Logonder - 2000

Ideja o aleji znamenitih Ločanov se je porodila leta 1992, ko smo se prijatelji Toneta Logondra namenili postaviti spomenik akademskemu kiparju Tonetu Logondru ob tedanji peti obletnici njegove smrti. Po večletnih težavah, predvsem z iskanjem primerne lokacije, smo postavili spomenik Tonetu Logondru leta 2000 (29. junija) v Šolski ulici. Knjižico *Spomenik Tonetu Logondru* smo izdali leta 1998 v dvesto izvodih.

Leto kasneje, 1999, je Vili Eržen izdelal idejni projekt za alejo. Istega leta je Muzejsko društvo Škofja Loka pripravilo izbor devetnajstih zaslužnih osebnosti, ki so se zdele članom Izvršilnega odbora Muzejskega društva primerne, da se jih postavi v alejo. Iz širšega nabora petinsedemdesetih "kandidatov", ki so jih pripravili za to zadolženi odborniki, so bili na redni seji IO MD 19. aprila 1999 izbrani naslednji, kakor slede po abecednem seznamu:

Anton Ažbe, Pavle Blaznik, Tine Debeljak, Ivan Dolenc, Cvetko Golar, Ivan Grohar, Anton Hafner, Fran Jesenko, Andrej Kalan, Andrej Karlin, Lovrenc Košir, Janez Evangelist Krek, Tone Logonder, France Mihelič, Gabrijel Stupica, Ive Šubic, France Planina, Ivan Regen in Ivan Tavčar.

Občni zbor Muzejskega društva Škofja Loka je na svojem zasedanju 21. oktobra 1999 omenjeni izbor potrdil.

France Planina -2001

Pri postavitvi prvega kipa, ki je bila zasebna iniciativna, finančna in organizacijska akcija, so se v zaključnem delu aktivno vključili tudi nekateri občinski funkcionarji. Poleg Muzejskega društva se je projektu aleje pridružila Občina Škofja Loka, ki je

V ateljeju kiparja Metoda Frlica - ogled podloge v glini. Z leve Metod Frlič, dr. Janez Planina, Ljudmila Planina, župan Igor Draksler, Ana Florjančič

naslednje leto, 28. septembra 2001, iz svojih finančnih sredstev postavila v alejo drugi spomenik. Posvečen je bil stoletnici rojstva profesorja Franceta Planine. Predlagatelj je bilo Muzejsko društvo Škofja Loka, katerega soustanovitelj je prof. Planina bil. Istega dne je Muzejsko društvo organiziralo v Kašči Blaznikov večer, posvečen prof. Francetu Planini, na katerem so o profesorju spregovorili dr. Jurij Kunaver, dr. Branko Berčič in dr. Janez Planina. Ogledali smo si tudi film dr. Andreja Ranta o prof. Planini. Knjižnica Ivana Tavčarja je v zbirki *Bibliografije pomembnih osebnosti s Škofje-loškega* izdala priložnostno knjižico *Bibliografija profesorja Franceta Planine 1901-1992* v petsto izvodih.

V zahvalo za našo aktivnost sta dr. Janez in Ljudmila Planina podarila Muzejskemu društvu Škofja Loka osebni arhiv prof. Franceta Planine v desetih fasciklih.

Ive Šubic-2002

Ob odkritju spomenika Ivetu Šubicu v Aleji znamenitih Ločanov

Odbora za družbene dejavnosti Občine Škofja Loka z dne 17. avgusta 2002 je prispelo šest predlogov, ki jih je poslalo pet predlagateljev. Odbor je 29. avgusta 2002 Občinskemu svetu Občine Škofja Loka predlagal, da se v Aleji znamenitih Ločanov iz proračuna Občine Škofja Loka za leto 2002 financira postavitve spominskega obeležja akademskemu slikarju in častnemu občanu Ivetu Šubicu ob osemdesetletnici njegovega rojstva. Predlagala sta ga Združenje umetnikov Škofja Loka in Območno združenje borcev in udeležencev NOB Škofja Loka. Glavni govornik ob odkritju spomenika 24. oktobra 2002 je bil pesnik Tone Pavček.

Izvedba

Vse tri dosedanje bronaste portrete v aleji je izdelal akademski kipar Metod Frlic. Zamislil in izdelal je zanje tudi kamnite podstavke. Snovalci aleje smo si kamnite podstavke zamislili kot dodatno sporočilo, tako glede portretirancev, kakor tudi glede posebne vloge, ki naj jo ima aleja v razmerju do sosednje Osnovne šole Škofja Loka - Mesto, kateri je kamen eden od pomembnih dodatnih izobraževalnih programov.

Za Toneta Logodra je bil izbran *kamnitničan*, domač arhitektonski kamen grobe strukture in tople barvitosti. Enostavno obdelan. Logonder ga je nameraval svojčas uporabiti za podstavek vrtnega znamenja pri Rezki v Podlubniku.

Portret Franceta Planine je na *hotaveljčanu*, najbolj razpoznavnem kamnu škofjeloškega ozemlja, katerega velik opisovalec je bil portretiranec. V treh načinih obdelave površine odprtosivega apnenca slutimo značajske in profesionalne lastnosti profesorja Planine.

Za Iveta Šubica je bil izbran *repenjski apnenec*. Ta kamen je bil nekdanj pogost v memorialnem kamnoseštvi pri nas. Jedra umerjeno siva kamnina se zgleduje po čisti liniji in umerjeni paleti umetnika. V tem kraškem kamnu lahko vidimo tudi dinarsko poreklo velikega Poljanca in njegovo zavezanost izročilu ter njegovo odprtost.

Za vnaprej

Z dosedanjimi portretiranci postaja Aleja znamenitih Ločanov tista škofjeloška kulturna os, na kateri tehtamo dosežke naših predhodnikov, preverjamo naše védenje in puščamo sporočila zanamcem. Morda je bila z nevključitvijo predlaganega stalnega predstavnika Muzejskega društva, najstarejše in matične domoznanske institucije na Škofjeloškem, idejnega tvorca aleje, v Odbor, ki odloča o vsakokratni izbiri kandidatov, zamujena priložnost, da bi se izognili morebitnim aktualnim političnim in drugim zapletom, ki lahko neprimerno vplivajo na odločitve. Prihodnje leto se bo ob profesorju Planini pojavil še dr. Pavle Blaznik in upam, da ob obeh še tretji "podnunc", dr. Tine Debeljak. Naj nam bo splošni konsenz ob letošnjem slavlencu Ivetu Šubicu dobra popotnica za to.

Pesnik Tone Pavček - slavnostni govornik ob odkritju spomenika Ivetu Šubicu

Ive Šubic: Pričevalec hudega in prinašalec lepega

(govor pesnika Toneta Pavčka ob odkritju spomenika Ivetu Šubicu v Aleji zaslužnih Ločanov)

Škofja Loka, to lepo zgodovinsko in slikarsko mesto je od danes bogatejše za še eno likovno obeležje. Tu, na tem lepem mestu bo odslej stal doprnsni kip slikarja, grafika, borca in lepega človeka Iveta Šubica. In dogajalo se bo nekaj, kar pomeni drugačno sožitje Ločanov in drugih z njim. Za življenja je on tod hodil, tekal, lovil v zrklo in zenico svojih, lepote žejnih oči, darove narave, neba in ljudi, zdaj bomo mi hodili ne le za njim in za njegovimi podobami, ampak k njemu, sem na ta kraj, k njegovemu spomeniku. Ljubimci se bodo zmenili za sestanek pri njem, ki mu je bila ljubezen življenja vir in navdih v umetnosti, utrjeni potohodci se bodo tod ustavl-

jeli za počitek, postanek in pomenek, mimobežeči hitreji pa se bodo morda le ozrli nanj in rekli, kar tudi mi pravimo: Ni slab, tudi sedaj ne v bronu, kot ni bil nikoli. In tako odslej ne bo le nekaj likovnega bogastva več v Loki, a tudi nekaj več spomina na rojaka, umetnika Iveta Šubica.

In prav je tako, pa tudi spodobi se. To mesto in ti kraji so, so bili in najbrž še bodo zapisani zvenu in pomenu podobarske likovne tradicije, ali na kratko rečeno šumu mnogih Šubicev v bežečem času. Zaznamovali so ga za zmeraj s svojim delom in s svojim življenjem.

Priimek, ki ga je Ive dobil daljnega dvaindvajsetega leta v prejšnjem stoletju ob rojstvu, je bil že tedaj, od kmeta, mlinarja in rezbarja Pavla dalje, več kot dolgo stoletje zavezujoč: nič drugega ne moreš biti, nič drugega si ne moreš izbrati - pot je vnaprej določena. In potem greš, prapravnuk Blažev, po tej neblaženi poti podobarjev, slikarjev, umetnikov. Greš v klanec, navkreber, navzgor v lepo in hudo, da izpolniš, kar ti je namenjeno in potrdiš ime, ki terja veliko, mnogokrat več, kot je mogoče.

Priimek in kraj sta bili torej dobri in zahtevni rojenici ob Ivetovi zibelki. Vrsta prednikov je stala ob njima, vsi možati, trdni in trdi, z nežno ranljivo dušo v sebi in vsi v vrsti so se - kako tudi ne - veselili svojega nadaljevanja: tudi ta se ne bo izneveril tradiciji, tudi ta bo ostal zvest rodu, rojenicam, narodu in talentu in seveda samemu sebi.

Ni izneveril, ni umanjkal, zvest je ostal, bil je mož, kot so bili možje njegovi predniki pred njim. Rod Šubicev se je potrdil tudi z njim.

O tej potrditvi priča delo: skice, risbe, grafike, olja, mozaiki. Mnogo lepo, ali že kar blesteče, opravljenega dela. In pričajo dejanja: navezanost na svojo pokrajino, na slovenstvo, na zvestobo domovini. Ni treba govoriti, da se je v usodnem času, še zmeraj mlad študent likovnih umetnosti, odločil za partizanski boj, da je partizanal ne le s puško, a tudi z delom v partizanskih tehnikah, da je ostal borec do kraja. Boril se je tedaj ne le s tujim okupatorjem, ampak tudi za človeško poštenost boja, boril se je kasneje s tujstvom okrog sebe in boril se je s samim seboj. Kajti boj bije umetnik vse življenje: za resnico svoje biti, za ravnotežje v sebi, za ideal, ki mu podreja svojo voljo, svoj talent, svojo energijo in svojo ljubezen. Ta cilj, ki je vsake-mu postavljen visoko, ostaja isti, pa četudi: v času, ko to veleva domovinska zavest, si borec za svobodo, potem si borec s časom v sebi za zvestobo samemu sebi in za naklonjenost lepote, zmeraj pa je težko in nikoli lahko. Hitro klecneš, zgrešiš, še zaveš se ne, pa si že na neki čudni poti, ne svoji poti, ne več v iskanju rože čudotvorne, a priložnostne varajoče uspešnice. Ive, kot vemo in kot nam povedo njegova dela, ni hodil po bližnjicah in ne k lažjim in lažnim uspehom, imel je svoj podpis in svoje, Šubičevo ime. Tako se je vedelo magari tudi brez podpisa na sliki, kdo je avtor, avtor, ki je zvest svojemu poklicu in svoji poklicanosti.

Ive je bil v tem velik in čudovit. Preprost in enostaven: brez velikih besed, brez hvalisanja, brez pričakovanja nagrad in priznanj, zgolj predan svojemu delu, slikanju, izročilu prednikov. Zagotovo je bil v tem tudi srečen; o sreči namreč govorijo slike, ki jih je zapustil.

Gledam te slike in vidim. Ive je gorel polno, z živim plamenom strasti in čustev in z dobrotno iskro skrivnosti, ki hoče biti blizu lepega, ujeti v svoj ris, v svoj krog in

udomiti v sebi čimveč lepote. Gorel je v sebi in do vsega okrog sebe, do pokrajine, ljudi, živali, rož in ptic, do vsega, kar biva. Gorel je, ne da bi pomislil, kako se niža stenj življenja, ne da bi hotel videti, kako se ta stenj kadi in dimi in da sam postaja plen poslednji zimi. Vedel je predvsem za osnovno, prvinsko zapoved, ki pravi umetniku: dati, razdati se do kraja, kolikor zmore in dokler more. Potem padeš, obstaneš, odideš v nikamor ali v neskončne dalje, da bi tisto, kar si našel in dal, živel dalje.

Pravijo, da pesnik, ko umre, odide med žive. Zagotovo je to tako tudi s slikarjem ali z glasbenikom, z vsakim umetnikom pač. Le pri enih umre glas, nastane tišina, molk, dolga cenzura, nakar se čez čas glas spet oglasi in ostane kot je bil, eden svojiskih, neponovljivih, med vsemi glasovi sveta, pri drugih onemi podoba, potemni, se zabriše, da bi nato zadobila lesk nekdanje in nove svežine in govor lepote. Ta priča o njem, ki jo je ustvaril.

Ivetu je to pričevanje zgovorno in prijazno. Govori o slasti in naporu za skladje barv, za ploskve čustev, ki so osnova, in za črte razuma, ki iščejo osnovo vsega, kar je v muki in slasti vnašal na platno, na papir iz sebe, iz ogledala duše. Prvinska moč kot neuničljiva energija in sled lepote živita; prehajata na gledalce, občudovalce, vidce, na vse, ki to hočejo in niso slepi.

Tako Ivetove pokrajine ne žive le na stenah mnogih domov, uokvirjene in udomljene, ampak tudi svobodne in proste tam zunaj, od koder jih je čarovnik čopiča jemal in preoblikoval v svoje videnje, skladje in izpoved. Zdi se, ko hodiš po teh krajih, da se vsi ti pejsaži hočejo še kar naprej družiti z njegovimi, upodobljenimi, kot da je obojim skupaj lepše in resničnejše. In kako čudežno, kakor iz zmeraj na novo odkrivane preteklosti, živijo njegove slike, grafike in mozaiki z vojno tematiko! Še v partizanih ustvarjena Kolona v snegu pa potem slike o človeškem trpljenju in veličini Na pogorišču, Dražgoške matere, Utrujeni, Pieta. Še je na slikah sled groze časa, zarisan z večšo roko in s čutečo dušo, vendar se hkrati že tudi širijo prostori - prizori postajajo nadčasovni, kot sta večna človekovo trpljenje in njegovo hrepenenje po odrešitvi.

Ive je tem podobam vdihnil širino in globino, večnočloveško ranljivost in s tem nadčasnost. Zdaj je na njih dih večnosti, kot na vsem lepem, in ta združuje časno in večno, zemeljsko in nadzemeljsko in minljivo spreminja v trajno. Tako se je tudi Ive trajno zapisal v nas, v to pokrajino in v slovensko umetnost.

Naj nazadnje rečem še eno, bolj tiho, osebno besedo: kot mnogi drugi sem imel Iveta rad. Bil je čist, lep človek, ki je lepoti, tej izjemnici in vzporednici z večnim, služil zvesto in nesebično, da mu je lahko bila družica in sopotnica. Ne vem, v katera boga je veroval, koga do muke ljubil, vem pa, kako lep je pogled z njegovega okna v Poljanah na hribe, na božje stvarstvo, na drevesa, na malo rožo ali ptico in slišim, kako pravi: Ta lepota je tudi moja! In je šla po čudežu lepota na platno, če že ne v vsej svoji neskončnosti pa v vsem njegovem čutenju in dojemanju veličine lepote. Tako nas je razvajal z lepim. Tako delajo po njem zdaj njegova dela. Tako pravi tudi zdaj: Ne zvenim v bronu, moja pesem gre po pokrajini Šubicev in če hočete, bo odzvanjala tudi nam. Rad bi, da bi jo, tudi z vsemi vami, še dolgo poslušal.